

MERDEKA

Nr 41 - augusti 2009

ÖSTTIMOR

Information

Samtal med Jose Belo

Jose, som deltagit i kursen "Facilitation of Dialogue Processes and Mediation" hos Folke Bernadotte-akademien i Sandö den 2-8 juni, kontaktade kommittén innan han kom till Sverige och vi kom överens om att träffas för ett samtal.

Jose är gift och har en ett år gammal dotter. Han bor i södra utkanten av Dili. Jose är anställd av UNDP som projektledare för *MSS-UNDP Dialogue project* för integration av internflyktingarna. Projektet drivs tillsammans med ministeriet för social solidaritet och Jose har 42 projektmedlemmar. Jose studerade under ett år 2006-2007 på Irland.

Situationen i Östtimor är nu normal, det går att resa nattetid, och i Dili finns det bara ett flyktingläger med 800 familjer kvar. Alla andra har återvänt till sina tidigare eller nya hem. Det finns dock fortfarande hus förstörda under oroligheterna 1999 kvar i Dili.

2006-års kris bottenade i motsättningar mellan de olika ledarskikten, Alkatiris Mocambiquebaserade och Gusmãos. Maktfördelningen mellan presidenten, som enligt konstitutionen är en huvudsakligen symbolisk figur, och premiärministern, som har den reella makten bidrog likaså till problemen. Jose menar att det var Gusmão som underbläste öst-västmotsättningen. Efter ett år så dog allt tal om den ut. Bidragande till instabiliteten är bristen på information, den enda TV-kanalen når långt ifrån alla och ger kanske inte så

allsidig information. Alternativet är en snabb och omfattande ryktesspridning mun till mun.

Infrastrukturen är fortfarande ett stort problem, Baucau har till exempel el bara varannan dag och elavbrott förekommer även i Dili. Det gör också att den ekonomiska utvecklingen i stort sett är begränsad till Dili, som nu har omkring 200.000 av landets drygt en miljon invånare. Ett annat stort problem är korruptionen och nepotismen. Den senare särskilt markant genom att "eliten" är så liten att många är släkt och att alla känner varandra.

Lokala val är planerade för andra delen av 2009, men ännu är man inte överens om hur de ska gå till.

Utbildning är en stor fråga i det unga Östtimor. Portugisiska är undervisningsspråk och Portugal och Brasilien bidrar med lärare. Nu är skolmaten gratis i grundskolan. Omkring 3.000 studenter studerar i Indonesien, 700 medicin på Kuba. Kuba hjälper också till med att bygga upp en medicinsk fakultet i Dili. Trots detta är utbildning ett av de områden inom vilka omvärlden bäst kan bidra till Östtimors utveckling.

Hela statsförvaltningen är svag och utbildade timoreser föredrar att arbeta för ideella organisationer och privata företag, som betalar bättre än staten.

Gabriel Jonsson, Tommy Pollák

**Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien**

Merdeka & ÖsttimorInformation

Samtal med Jose Belo	1
President Ramos-Hortas angripare inför rätta	3
Religion och tolerans i Indonesien	3
Östtimor tio år efter folkomröstningen	4
Utvecklingssamarbete med Östtimor	5
Korruption i Östtimor	5
Ny skrift om Östtimor	6
Tour de Timor - cykeltävling	6
Nya lagar diskuteras	7
Redaktören har ordet	8
Svält i Västtimor	8

A 2009-08-24

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA. Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.

Prenumeration 125 kronor för 4 nummer
Lösnummer 35 kronor
Östtimorkommittén
c/o Pollák
Wiboms v 12, 2 tr
171 60 SOLNA
Tel 08-27 24 27
epost pren@osttimorkommitten.se
Plusgiro 1 81 92-5

Merdeka & ÖsttimorInformation

Ansvarig utgivare:
Gabriel Jonsson

Redaktör:
Gabriel Jonsson

Redaktionsadress:
Gabriel Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
redaktor@osttimorkommitten.se
Tel 08-33 62 47

Layout:
Östtimorkommittén

Adresser:
Föreningen ett Fritt Papua
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 4 19 12 84-1

Östtimorkommittén
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 1 81 92-5

Tryck:
Daus Tryck & Media AB

ISSN Nr: 1402-2559

Annonspriser på begäran

President Ramos-Hortas angripare inför rätta

Rättegången mot de tidigare soldater och Angelita Pires, som anklagas för attackerna mot president José Ramos-Horta och premiärminister Xanana Gusmão den 11 februari 2008, inleddes den 13 juli vid Dilis distriktsdomstol.

Vid attacken mot presidentens residens sårades han svårt och ledaren för rebellsoldaterna, den tidigare chefen för militärpolisen Alfredo Reinado, samt ytterligare en tidigare soldat dödades. Premiärministern undkom ett bakhåll mot sin bilkortege oskadd.

23 soldater som avskedats 2006 efter att ha protesterat mot diskriminering och sedan vägrat följa order, fyra medhjälpare och Reinados älskarinna Pires, som har dubbelt medborgarskap i Australien och Östtimor, i allt alltså 28 personer, är åtalade för mordförsök och konspiration för mord.

Hittills har varken omständigheterna kring de dödande skotten mot Reinado eller Pires inblandning klarlagts. Angelita Pires bedyrade vid ankomsten till domstolen sin oskuld, barfota och klädd i traditionell östtimoresisk dräkt.

President Ramos-Horta, som efter skottskadan flögs till Darwin i Australien för operation och flera veckors konvalescens, har tidigare förklarat att han kan tänka sig att benåda soldaterna. Han har dock nästan från början anklagat Angelita Pires för att ha hetsat Reinado till attacken.

Sergeant Pedro Joaquim Soares är ett av de vittnen som hittills hörts av domstolen. Sergeant Soares tillhörde presidentens livvakt och beledsagade tillsammans med en annan vakt Ramos-Horta på dennes sedvanliga morgonpromenad längs Dilis strand. När de, på grund av skott ur presidentbostadens riktning, återvände till Ramos-Hortas bostad, började skjutandet. Soares såg Ramos-Horta blödande falla ihop och öppnade med sitt tjänstevapen eld mot den i rånarluva maskerade skytten, som med sitt HK33 automatvapen avlossat de två skotten mot presidenten, och börjat fly från platsen. Soares missade dock med alla skott. Nu

försökte han i stället att stoppa blodflödet från kulhållet i Ramos-Hortas buk. När en annan av vakterna kom för att hjälpa presidenten, sprang Soares tillsammans med en annan vakt in i presidentens hus för att hämta fler vapen. Då han kom ut igen, såg han rebelledaren Alfredo Reinado och dennes medhjälpare Leopoldino döda på marken. Han kände på Reinados och Leopoldinos vapen och bägge var kalla. Det tycktes som om Reinado blivit skjuten på nära håll. Soares kan alltså inte identifiera Marcelo Caetano, som är den som anklagas för skotten mot presidenten. Hur kommer det sig att Soares vittnar att den som sköt presidenten bar rånarluva, men presidenten tidigare sagt att han kan identifiera skytten?

En annan av presidentens vakter, Jose Luis, militärpolis, vittnade att han just hade gått på sitt skift klockan sex och gått till grinden på framsidan av presidentbostaden, när han såg en kollega, Domingos Pereira, omgiven av soldater i uniformer i USA-stil. Han hörde någon säga: "Lägg ner era vapen och rör er inte." Då sprang han tillbaka in, väckte två av sina kollegor och sedan hoppade han över staketet på baksidan och sprang. "Jag var rädd och jag flydde", sade han. Sedan fick han lift till arméns högkvarter och informerade dem om att presidentens bostad var belägrad.

Rätten hör 2-4 vittnen per dag och avser att totalt höra uppåt 150 vittnen, varför rättegången förväntas pågå ytterligare tre till fyra månader.

Hittills har rapporteringen från rättegången varit ovanligt sparsam och lätt förvirrande, precis som redogörelserna för attackerna. Till exempel sägs att Gastao Salsinhas, som tog över kommandot över rebellerna efter Reinado, försvarsadvokat inte kommit till rätten av fruktan för sitt liv.

Den 11 augusti beslöt domstolen att skjuta upp rättegången till september.

Tommy Pollák

Religion och tolerans i Indonesien

Indonesien är världens fjärde folkrikaste land. Invånarantalet är uppskattningsvis 237 miljoner. Regeringen tillåter sex religioner: islam, buddism, hinduism, kristendom (katolicism/protestantism) samt konfucianism för den kinesiska minoriteten.

Majoriteten av befolkningen i Indonesien är muslimer, den omfattar ungefär 90%, världens största

muslimska befolkning. Det är ett måste för landets medborgare att tillhöra någon av de statligt erkända sex religionerna. Religionstillhörigheten är inskriven i personliga identitetshandlingar såsom identitetskort och pass.

Hendrik Amahorseja

Östtimor tio år efter folkomröstningen

Den 30 augusti 1999 hölls en folkomröstning om Östtimors status, i vilken självständighetssidan vann med 78.5% av rösterna. Därmed blev folkomröstningen början till slutet av Indonesiens ockupation av Östtimor sedan 1975, men utvecklingen hade ej varit möjlig om inte president Suharto hade tvingats avgå 1998 efter massiva folkliga protester. Det politiska styret i Indonesien lättades därefter upp samtidigt som det kalla kriget, som var en orsak till annekteringen av Östtimor 1976, var över.

I januari 1999 kom president Yusuf Habibies utspel i januari om att Östtimor skulle få avgöra sin status. Det ledde fram till New York-överenskommelsen den 5 maj mellan Indonesien och Portugal om att hålla en folkomröstning den 8 augusti. Eftersom den indonesiska militären var emot att släppa Östtimor organiserade man våld i stor skala mot självständighetsanhängarna och organiserade inhemska milisgrupper i syfte att underminera förberedelserna för att hålla en folkomröstning. Efter att folkomröstningsresultatet hade meddelats den 4 september iscensattes en omfattande plundrings-, vålds- och förstörelsevåg som upphörde först efter att internationella trupper hade satts in två veckor senare.

FN tar över styret

I slutet av oktober hade de indonesiska trupperna lämnat Östtimor. FN tog då över styret i syfte att förbereda övergången till självständighet. Östtimor var nu förstört och led av brist på administrativ kompetens, ett problem som alltfjämt består. Kritik kom nu att riktas mot att landet på nytt styrdes av utlänningar och att den inhemska befolkningen inte involverades tillräckligt i administrationen. Närvaron av en rad utländska biståndsorganisationer och FN skapade också koordinationsproblem och en dual ekonomi med skyhögt högre levnadsstandard för utlänningar än den inhemska befolkningen. Mycket litet av de enligt uppgift tre miljarder dollar som pumpats in i Östtimor sedan 1999 har kommit landet tillgodo utan har använts till att tillgodose den utländska personalens behov. Det finns till och med uppgifter som säger att Östtimor efter 1999 har fått det sämre ekonomiskt än under den indonesiska ockupationen som på olika sätt alltfjämt sätter sin prägel på utvecklingen.

Ett exempel på detta, som vi har tagit upp flera gånger, är det rättsliga efterspelet till våldsvågen 1999. En del inhemska milismän har dömts till fängelse men inga av de ytterst ansvariga indonesiska officerarna har dömts.

Och på grund av att Östtimors regering är ytterst angelägen om att upprätthålla goda relationer med Indonesien är det svårt att tro att någon domstol någonsin kommer att döma de ansvariga. Östtimors regering är också emot att Västpapua skulle bli självständigt.

Ett viktigt steg på vägen mot full självständighet var valet till en konstituerande församling 2001 som sedan utarbetade en författning. I april 2002 hölls presidentval, i vilka Xanana Gusmão, som hade lett befrielsekampen 1981-1992, segrade. Den 20 maj 2002 blev Östtimor 2000-talets första nya självständiga stat. José Ramos-Horta övertog presidentposten 2007, då både parlaments- och presidentval hölls, och Xanana Gusmão blev premiärminister.

Detta innebär att demokratin på ett yttre plan har fungerat väl, men det kommer nu alltfler uppgifter om att korruptionen tilltar och politiskt käbbel förekommer naturligtvis också.

Svag ekonomisk utveckling

Ett ännu större problem är dock den svaga ekonomiska utvecklingen i ett land som FN klassificerar som en av världens 50 minst utvecklade nationer och som ofta benämns "Asiens fattigaste land." Som tidigare rapporterats är krisen 2006 den svåraste utmaning Östtimor genomlevt efter självständigheten. En anledning till missnöjesyttringarna då var den dåliga ekonomiska utvecklingen. Därtill kommer att det har visat sig vara svårare än beräknat att bygga upp ett nytt självständigt land från ett dåligt utgångsläge: att leda ett nytt land och att föra en befrielsekamp är två vitt skilda saker. Efter fjolårets attacker mot presidenten och premiärministern har läget stabiliserats och nya våldsbrott ter sig nu mindre sannolika. Tveklöst har FN-närvaron i landet stor betydelse som en stabiliserande faktor.

Bristen på utbildad arbetskraft är en hämmande faktor för ekonomisk utveckling i ett land där jordbruket dominerar ekonomin. Införandet av portugisiska som officiellt språk är fortfarande omdiskuterat och har av allt att döma gått trögt och skapat problem inom bland annat det illa fungerande rättsväsendet. Det finns ingen större inhemska köpkraft, vilket innebär att den tillväxt landet har haft vissa år i hög grad beror på den utländska personalens efterfrågan. Även oljeexploateringen i Timorhavet har genererat stora inkomster som bidragit till tillväxten, dock utan att skapa arbetstillfällen. Problemet är inte att kapital saknas, utan det är den administrativa kapaciteten som brister. Mycket av oljeinkomsterna har investerats i fonder för att kunna använda dem framöver om marknadsförutsättningarna skulle försämrats och oljetillgångarna sina. Nu finns det tecken på utveckling i i första hand huvudstaden Dili medan litet torde ha förändrats på landsbygden, där de flesta bor.

Förutom olja och naturgas är turism en potentiellt stor inkomstkälla, men ännu är Östtimor inget stort turistland. Landet har mycket litet tillverkningsindustri och delar av den ekonomiska verksamheten som hotell kontrolleras av utländska intressen. En sådan situation gör landet sårbart för omständigheter utanför dess egen

kontroll. Därför skulle en bättre ekonomisk utveckling på sikt skapa möjligheter för landet att i högre grad kunna styra över ekonomin, även om deltagande i

världsekonomin oundvikligen gör Östtimor sårbart för förändringar utanför landets egen kontroll.

Gabriel Jonsson

Utvecklingssamarbete med Östtimor

Sida överlämnade den 2 februari i år ett förslag till strategi för utvecklingssamarbetet med Östtimor för perioden 2009-2011 som regeringen antog den 26 mars. Skriften *Samarbetsstrategi för utvecklingssamarbetet med Östtimor januari 2009-december 2011* (<http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/15/68/8ceb915a.pdf>) presenterar strategin.

Det övergripande målet för utvecklingssamarbetet "...är minskad fattigdom med fokus på stärkt fred och stabilitet och en ökad respekt för mänskliga rättigheter." För att minimera risken för väpnad konflikt koncentreras utvecklingssamarbetet till demokrati och mänskliga rättigheter samt utbildning. "Strategins processmål är ett stärkt nationellt ägarskap för de två samarbetsområdena med fokus på hållbar kapacitetsutveckling." Utvecklingssamarbetet ska årligen omfatta cirka 40 miljoner kronor.

Som mål för demokrati och mänskliga rättigheter anges:

- a. "Förbättrad tillgång till en väl fungerande rättssektor med särskilt fokus på kvinnor, barn

och ungdomar" och

- b. "Förbättrade möjligheter för fattiga människor till demokratiskt deltagande och insyn."

Målet för utbildningen är: "Ökat antal barn och ungdomar, med särskilt fokus på flickor, fullföljer grundskoleutbildning av god kvalitet." Utvecklingssamarbetet ska kanaliseras genom multilaterala samarbetspartners.

Skriften innehåller även uppgifter om Östtimors ekonomiska utveckling efter självständigheten 2002, däribland att fattigdomen har ökat och att omkring halva befolkningen nu lever under den nationella fattigdomsgränsen på 0,88 dollar per dag. Den har också med uppgifter om utvecklingssamarbetet under åren 2005-2009, varav en är att samtliga insatser bedöms ha varit väl förenliga med strategins prioriteringar och att ha varit av relevans för Östtimors utvecklingsbehov. Sverige hör till de tio största bilaterala givarna till Östtimor, även om vår totala andel av biståndet är liten.

Gabriel Jonsson

Korruption i Östtimor

Korruptionen i Östtimor är ett ämne som vi skrivit om ett flertal gånger de senaste åren. Och den behandlas också i parlamentet och den lokala pressen. Oppositionen ledd av Fretilin anklagar regeringsalliansen och den svarar med motanklagelser. Dock har det hittills inte resulterat i några åtal eller andra åtgärder.

I en hittills publicerad rapport rekommenderar Östtimors ombudsman för mänskliga rättigheter och rättsväsendet, Sebastiao Ximenes, att premiärminister Xanana Gusmão vidtar åtgärder både mot justitieteminister Lucia Lobato och finansminister Emilia Pires. Orsaken är maktmissbruk. Justitieteministern följde inte reglerna för offentlig upphandling, när hon beslutade att ge ett uppdrag för upprustning av Becora-fängelset till ett bolag i vilket en av direktörerna är släkt med henne, samt inköp av uniformer för fängelsevakterna. Finansministern anklagas för att ha godkänt anställnings-

kontrakt för två av sina vänner, som falskligen angett att de haft akademiska kvalifikationer.

Regeringens talesman Agio Pereira hävdar att rapporten är politiskt motiverad, dess anklagelser saknar grund och hänvisar till att ombudsmannen utsågs av Fretilin, när den innehade regeringsmakten före valet 2007.

Tidigare har ju premiärminister Xanana Gusmão kritiserats för att ha gett ett kontrakt för risimport till ett bolag, som till del ägdes av hans dotter. Nu har tidningen *The Dili Insider* rapporterat att Gusmãos nevö Nilton Gusmao dos Santos fått ett nytt kontrakt på 700.000 dollar för att bygga ett livsmedelslager i Tibar.

President José Ramos-Horta har försvarat Gusmão, när det gäller risimporten.

Tommy Pollák

Fortsättning från sidan 8

bidragsberättigade låginkomsttagare. Mario Freitas sade: "Vi känner det som om vi behandlas som andra klassens medborgare i vårt eget land."

Utöver kontantstödet delar den indonesiska regeringen också ut ris till fattiga. I år delas 103.975 ton ris ut i Västtimor till 577.606 hushåll. Det betyder att antalet hushåll som får ris minskar med 10% från 2008.

Tommy Pollák

Ny skrift om Östtimor

Sida publicerade i september 2008 skriften *Limping on three legs: The development problem of Timor-Leste* av Mats Lundahl, professor vid Handelshögskolan, och Fredrik Sjöholm, verksam vid Institutet för näringslivsforskning och professor vid Örebro universitet. Författarna har tidigare publicerat tre studier för Sida om Östtimors ekonomiska utveckling (se Merdeka nr. 35). Titeln syftar på att jordbruket, den moderna sektorn och oljeindustrin utgör ekonomins fundament. Tonvikten ligger på hur en modern sektor ska skapas. Den är nu mycket liten och har därför svårt att absorbera arbetskraft från jordbruket som sysselsätter 85% av befolkningen.

Skriften inleds med en kort genomgång av den senaste politiska utvecklingen med början från parlaments- och presidentvalen 2007. Avsnittet tar också upp utmaningar som regeringen har att möta: krigsveteranerna, internflyktingar, fallet med Alfredo Reinado och våldet. Det finns därför även uppgifter med om oroligheterna 2006 och Reinados död i samband med attacken mot president José Ramos-Horta den 11 februari 2008.

Svag ekonomisk utveckling

Författarna ger sedan en kortfattad bild av den ekonomiska utvecklingen efter oroligheterna 1999. Den är på flera sätt svag: den icke-oljebaserade ekonomin krympte mellan 2001 och 2006 på grund av neddragningen av den utländska personalen i landet som, jämte den offentliga sektorn, utgjort basen för den servicebaserade moderna sektorn i Dili. År 2006 minskade BNP med 5,8%. Tillväxten inom jordbruket och industrin var låg från 2000 till 2007. Tack vare de goda oljeintäkterna har dock budgeten uppvisat överskott, men regeringen har haft svårt att spendera till följd av den svaga administrativa kapaciteten. Stora summor har satts in i en oljefond vilket innebär att ökade utgifter framöver kan finansieras.

Det framkommer att även om regeringen har lagt stor vikt vid fattigdomsbekämpning sedan 2002, så har tillväxten varit låg och BNP per capita sjönk mellan

2002 och 2006. Den sjunkande percapitainkomsten förklaras även av befolkningstillväxten som uppgår till 3,2%. Få människor äger moderna produkter som kylskåp, tvättmaskin, telefon, TV och cykel. Stora skillnader föreligger mellan stads- och landsbygdsbefolkning.

Ung befolkning

År 2007 var 43% av befolkningen under 15 år, ett förhållande som ställer stora krav på utbildningssektorn och arbetsmarknadens förmåga att skapa nya jobb. Livsmedelssituationen har bara förbättrats marginellt sedan 2001 och den är sämre på landsbygden än i städerna. Många barn under fem år lider av undernäring. Å andra sidan är allt fler barn vaccinerade mot olika sjukdomar. Utbildningen har kvalitativa brister och analfabetismen är 50% (60% 2002). Alla barn går inte i skolan och flickor uppvisar en lägre andel än pojkar. Språkfrågan nämns och det framkommer att 2007 kunde 16% av befolkningen portugisiska, vilket är den högsta siffran jag någonsin sett.

Befolkningens egen uppfattning är att utvecklingen varit svag sedan 2002, bland annat när det gäller inkomstillväxt och livsmedelsförsörjning. Landet har få entreprenörer, varav de flesta i Dili, Baucau och Maliana 2007 var nybildade enmansföretag med mycket liten omsättning. De var huvudsakligen verksamma inom handel och service. Östtimor ligger mycket långt ner i graderingar av världens länder när det gäller villkor för företagsverksamhet. Oroligheterna 1999 och 2006 har ytterligare förvärrat situationen för entreprenörer. Att erhålla finansiering är svårt och utgör det största hindret för att etablera företag. Infrastrukturen är dåligt utvecklad och drabbades hårt av förödelsen 1999.

Skriften innehåller en bibliografi och en förteckning över Sida-publikationer inom serien "Country Economic Reports." Sammanfattningsvis ger den en god bild av den ekonomiska utvecklingen i Östtimor under senare år och är den enda publikation jag känner till om frågan av svenska forskare.

Gabriel Jonsson

Tour de Timor - cykeltävling

Som ett led i firandet av 10-årsminnet av folkomröstningen om självständighet arrangeras en stor, internationell cykeltävling på terrängcykel (MTB) 24-28 augusti genom 9 av Östtimors 13 distrikt. Det är ett etapplopp med en sammanlagd längd på 350 km. Prissumman är på hela 75.000 dollar och anmälan är gratis.

Arrangörerna svarar för övernattningarna i traditionella byar längs sträckan, som från havsnivån i Dili går upp till nästan 2.000 meter över havet på Mount

Ramelau. Stigningarna och vägarna, som bitvis är ganska dåliga, gör att tävlingen blir en verklig utmaning för de fler än 300 timoresiska och utländska cyklister, som anmält sig.

Avsikten är att Tour de Timor ska bli ett årligen återkommande evenemang.

Läs mer på Tour de Timors webbplats www.tourdetimor.com.

Tommy Pollák

Nya lagar diskuteras

Under våren har ny lagstiftning på tre olika områden diskuterats i Östtimor. Det gäller ny abortlag, ny jordabalk och ny lag som reglerar medier.

Ny abortlag

I slutet av maj godkände Östtimors parlament en ny lag, som tillåter aborter när en kvinnas liv är i fara. Det ska avgöras av tre läkare. I alla andra fall kan straffet bli upp till tre års fängelse för en abort.

Östtimors kvinnor föder i genomsnitt sju barn och på 100.000 födselar dör 650 kvinnor, tre gånger fler än i grannländerna Filippinerna och Indonesien. I USA är mödradödligheten 11 kvinnor på 100.000 födselar.

Illegala aborter med örtdrycker, yttre våld eller införandet av föremål i livmodern är, enligt en rapport från FN:s befolkningsfond, inte ovanliga. Därför rekommenderar rapporten, som skrivits i samarbete med Alola-stiftelsen och Charles Darwin-universitet i Australien, att "moderna metoder för familjplanering borde främjas" och att aborter borde avkriminaliseras.

Östtimors katolska kyrka har varit mot den nya lagen, trots att den kriminaliserar aborter även efter våldtäkt och incest, som ofta förekommer.

Under den indonesiska ockupationen tvångssteriliserade indoneserna en del östtimoresiska kvinnor i samband med sjukhusbesök och opererade i hemlighet in långtidsverkande preventivmedel på andra. Detta är naturligtvis också en viktig och förstälilig förklaring till motståndet mot en liberalare abortlagstiftning.

Jordabalk på remiss

Ett förslag på en ny lag om äganderätt till mark (landlag, jordabalk) har publicerats i juni. Förslaget är nu ute på remiss (*public consultation*). Remissen omfattar en mängd offentliga möten.

Den nya landlagen kommer att avgöra vem som äger jord i Östtimor. Den kommer att få långtgående följder för landets sociala, kulturella, ekonomiska och ekologiska utveckling. Den portugisiska kolonialmakten, Indonesiens 24-åriga ockupation, proindonesisk förstörelse av egendom och fördrivning av 100.000-tals människor samt slutligen våldsvågen med ytterligare en omgång av internflyktingar år 2006 har gjort att det är oklart vem som har rätt till marken beroende på vilka lagarter eller sedvanerätter som ska tillämpas.

Sedan 2007 pågår ett femårigt projekt, *Ita Nia Rai* (Vårt land) med stöd från USA för att stärka äganderätten till mark. Projektet ger tekniskt och

juridiskt stöd till utvecklandet av ett hållbart och transparent system för markägande. Detta ska bland annat visa hur motstridiga anspråk ska lösas och vem som ska få arrendet, staten eller byn.

En av de viktigaste delarna i projektet är att registrera olika människors och bolags anspråk på ägande till mark. Kartor med dessa markanspråk publiceras och sedan kan anspråken bestridas under sex veckor enligt *Ita Nia Rai*-processen. Hittills har kartor över anspråk i Manatuto och Liquiça publicerats.

Ett förslag till övergångslag väntas också under hösten.

Remissens offentliga möten har hittills varit illa förberedda och hållits över huvudet på folk, som inte kunnat förbereda sig och fått alltför kort tid för att framföra frågor och åsikter. Vid ett av dessa möten, den 23 juli i Same, var tiden för frågor och svar 61 minuter. Vid mötet upprepade justitieminister Lucia Lubato att remisstiden ska förlängas till november.

För mig framstår den starka roll USA spelar i detta projektet som oroande. Den kan antas främja tidigare, under portugisiskt och indonesiskt styre, stadfästa anspråk från bolag och överklass. Hur ska en enskild, kanske illiterat, bonde kunna hävda anspråk på mark han alltid brukat, men aldrig formellt ägt?

Du kan läsa mer om *Ita Nia Rai* på projektets webbplats <http://www.itaniarai.tl/eng/index.html>.

Medielagar

Journalister i Östtimor har kritiserat förslagen till nya medielagar. Ett system med licenser för reportrar och ett mediaråd med möjlighet att dra in licenser för och bötfälla journalister skulle allvarligt hota dessas möjligheter till oberoende rapportering. Detta skulle hota den sköra demokratin, menar kritikerna.

Lagförslagen har skrivits av den portugisiska advokaten Isabel Duarte, som engagerades av Förenta Nationernas utvecklingsprogram (UNDP) på uppdrag av Östtimors regering.

"Östtimor är ett nytt land och journalism är också nytt här. Om vi vill utveckla demokratin i det här landet måste vi försvara pressens frihet", sade Timor Posts chefredaktör Mouzinho Lopes De Araujo.

Lagförslagen omfattar en medialag, en mediarådslag, en närradiolag, en lag om journalister och en lag om rätt till information. I Östtimor finns det idag omkring 200 journalister.

Vi har inte kunnat utröna om förslagen har antagits.

Tommy Pollák

Avsändare:
Östtimorkommittén
c/o Pollak
Wiboms väg 12
171 60 SOLNA

Kom ihåg att anmäla adressändring.

Redaktören har ordet

Den 30 augusti 1999 hölls en folkomröstning om Östtimors status som blev det första steget på vägen mot självständighet. Vi uppmärksammar tioårsminnet i detta nummer genom en artikel om vad som hänt sedan 1999. Övriga artiklar behandlar aktualiteter, varav den viktigaste är rättegångarna mot de inblandade i attentaten mot president José Ramos-Horta och premiärminister Xanana Gusmão i februari 2008. Artiklarna om nuläget behandlar även lagstiftning, korruption och svält i Västtimor.

Östtimorkommittén fick i juni besök av Jose Belo som på medlemsmötet gav en bild av läget i landet. Kommittén skrev i juli under ett uttalande till den amerikanska kongressen med krav på att inget stöd ska ges till

specialförbandet Kopassus, som är ökänt för sina övergrepp mot de mänskliga rättigheterna, och skickade material till utställningen som ordnas i Dili med anledning av tioårsminnet av folkomröstningen.

Vi presenterar även två nyutkomna skrifter om Östtimor. Den ena är utgiven av Sida och handlar om landets ekonomiska utveckling medan den andra är publicerad av UD och presenterar strategin för utvecklings-samarbetet med Östtimor 2009-2011. Detta nummer innehåller inga artiklar om Aceh och Västpapua, men att döma av de nyheter som publicerats i internationell press under året är läget oförändrat i områdena.

Gabriel Jonsson

Svält i Västtimor

Ett sexårigt barn i en tidigare östtimoresisk familj dog i fredags i byn Oebelo, underdistriktet Central Kupang, distriktet Kupang, provinsen Västtimor, på grund av undernäring. "Vi försökte att bota henne hemma i nästan tre år. Vi hade inte råd att ta henne till hälsovårdscentralen, därför att vi inte hade några pengar", sade Agustino Monteiro, hennes far, efter begravningen i söndags. Barnet är det sjätte i tidigare östtimoresiska flyktfamiljer som dör på grund av undernäring i byn Oebelo sedan förra året.

Detta belyser att problemen med livsmedelsförsörjningen i Östtimor inte är unika, inte är resultatet av en "misslyckad stat" utan snarare det normala i regionen.

Indonesiska Västtimor har haft dåliga skördar i flera år. Många barn är undernärda. En rapport förra året från Church World Service och andra organisationer konstaterade att 91% av Västtimors barn lider av "livsmedels-osäkerhet", vilket betyder att de inte har tillgång vanliga, överkomliga, näringsriktiga livsmedel.

Oxfams Västtimorchef Aloysius Suratin sade att det fanns bevis för att problemet förvärrades med mer oförutsägbara vädermönster. Suratin sade att en genomgång av områdets nederbörd de senaste 13 åren - för vilka data är tillgängliga - visar att bara 46 procent faller under den förväntade regnperioden.

Oxfam säger att bönderna behöver praktiska meteo-

rologiska råd och ett varningssystem för att de ska kunna förbereda sig för torka. "Det allmännas politik måste anpassas till behoven, till de verkliga förhållandena och till den osäkerhet som nu ökat", sade Suratin. "Jordbrukspolitiken är inte längre bara ett problem hur man ska be människor producera mat ... utan är en del av människornas livsföring. Den måste också handla om hur människorna kan minska riskerna och öka säkerheten i jordbruksarbetet."

Upplopp

De flesta inflyttade östtimoreser kom 1999 efter folkomröstningen antingen därför att de var emot självständigheten och var rädda för följderna eller för att deras bostäder förstördes, när proindonesisk milis ledd av indonesisk militär gick bärsärkagång. Nu lever 100.000 mer eller mindre i läger i Västtimor.

Dussintals östtimoreser, som lever i Ku-pang-området, misshandlade i mitten av maj regeringstjänstemän, när de fick reda på att de inte får kontanthjälp (BLT) 2009, som tidigare år. De anföll byn Oebelos ledare Apeles Bulang och chefen för byförvaltningen vid Kupangs centrala distriktskontor, Jeremias Mone.

Minst 300 östtimoresiska familjer, vilket är hälften, som bor i byn Oebelo var inte upptagna på listan över

Fortsättning på sidan 5